

КА́РТА (від грец. χάρτης — аркуш папірусу) — математично визначене, зменшене, узагальнене (генералізоване) зображення поверхні Землі, іншого небесного тіла чи космічного простору на площині, що відображає розміщення та взаємозв'язки об'єктів і явищ у прийнятій системі умовних знаків. Найпоширенішими є геогр. К., які відображають поверхню Землі. Для К. характерні: матем. закон побудови (використання картогр. проекції, що дає змогу перейти від сферич. поверхні Землі до площини), зображення об'єктів і явищ за допомогою знакової системи (мова картогр. символів), картогр. генералізація (відбір і узагальнення на К. об'єктів та явищ), системність відображення дійсності (передавання елементів і взаємозв'язків між ними, відображення ієрархії геосистем). К. класифікують за масштабом, територ. охопленням і змістом. За масштабом виділяють плани (1:5000 і більше), велико- (1:10 000 — 1:200 000), середньо- (1:200 000 — 1:1 000 000) та дрібномасштабні (дрібніше 1:1 000 000) К. За просторовим охопленням розрізняють К. Соняч. системи та зоряного неба, планет (Земля), півкуль, материків і океанів, країн, адм.-тер. одиниць, природ. об'єктів, насел. пунктів. За змістом виділяють К. заг.-геогр. (відображають сукупність осн. елементів земної поверхні) і темат. (відображають окремі явища природи та суспільства або їх поєднання). Серед заг.-геогр. К. розрізняють топогр. (масштаб 1:100 000 і більше), оглядово-топогр. (1:200 000 — 1:1 000 000), оглядові (дрібніше 1:1 000 000). Темат. К. поділяють на К. природи (геол., геофіз., рельєфу земної поверхні та дна океанів, метеорол. та клімат., гідрол., океанол., ґрунтів, ботан., зоогеогр., мед.-геогр., заг. фіз.-геогр.) та сусп. явищ (насел. — розміщення та розселення, нац. складу та етногр., лінгвіст., реліг. конфесій, міграцій, трудових ресурсів; господарства — промисловості, сільс., ліс., рибного господарства, транспорту і зв'язку, торгівлі, банк. справи, екон.-геогр. районування; науки та культури; обслуговування насел.; політ.-адм. поділу;

істор.). Окрему групу становлять К., що водночас належать до К. природи і сусп. явищ: екол.-геогр., природно-тех. Виділяють також спец. К., призначені для вирішення окремих завдань і розраховані на певні категорії користувачів — навігац., кадастр., тех., проектні. За практ. направленістю використання розрізняють К. інвентаризац., оціночні, рекомендац. та прогнозні. Сучас. розвиток суспільства сприяв появі цифр. моделі об'єктів, подані в числовій формі планових та висотної координат і призначені для формування баз даних) та електрон. (візуалізовані в комп'ютер. мережі цифр. К. у певній системі умов. знаків) К. Всебічна інформатизація суспільства сприяла розвитку геогр. інформ. технологій, що базуються на використанні електрон. К. Цифр. К. створюють відповідно до Класифікатора топогр. інформації, що є складовою Єдиної системи класифікації і кодування картогр. інформації. К. стала універсал. для побудови багаторівн. геогр. інформ. технологій. Топогр. К. у цифр. вигляді на основі матеріалів аерознімаль з прив'язкою до пунктів Держ. геодез. мережі створюють лише на аерогеодез. підприємствах Держ. картогр.-геодез. служби. Тер. України повністю відображена на топогр. К. масштабів 1:25 000 — 1:1 000 000, К. масштабу 1:10 000 — на 98 %. Проте майже 70 % топогр. К. всіх масштабів застаріли на понад 20 р. і не відповідають сучас. стану місцевості. Держ. геол. служба від 2001 за новою концепцією видає Держ. геол. К. України масштабу 1:200 000, що створюється на базі опрацювання наявних геол., геофіз. та ін. матеріалів. К. для широкого загалу (довідк., політ.-адм., турист., автомоб. шляхів, плани міст, навч. тощо) укладають як держ. («Картографія» Державне науково-виробниче підприємство, Київська військово-картографічна фабрика, Державна картографічна фабрика), так і приватні (ТОВ «Вид-во «Мапа»», ПрАТ «Інститут передових технологій», наук.-вироб. центр «Союзкарта», ТОВ «Миклухо-Маклай», наук.-вироб. фірма «Карти і атласи» та ін.) підприємства.

P. I. Cossa

Бібліографічний опис:

Карта / P. I. Cossa // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-10152>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).